

О. М. Тюленєва // Позакласний час. – 2013. – № 7-8. – С. 2-25.

7. Риждова І. С. Дизайнерська діяльність: сутність, структура, механізм і спрямованість. Гуманітарний вісник ЗДА. Вип. 22. 2005. С. 156-169.

8. Савенко І. Обґрунтування організаційно-педагогічних умов викладання дизайнерських дисциплін у закладах освіти. Дизайн-освіта майбутніх фахівців: теорія і практика [Електронний ресурс] : матеріали II Всеукр. наук.-практ. заочної конф., (21–22 берез. 2017 р., м. Полтава) / уклад. Є. В. Кулик, І. В. Савенко ; Полтав. нац. пед. ун-т імені В. Г. Короленка, каф. основ виробництва та дизайну. – Полтава : ПНПУ імені В. Г. Короленка, 2017. – 258 с. – Режим доступу : <http://dspace.pnpu.edu.ua/handle/123456789/7766>.

9. Сисоева , Н. Видатний зодчий Києва / Н. Сисоева // Шкільний світ. 2013. – № 8. – С. 15-19.

10. Сургай О. Видатний архітектор В. Городецький / О. Сургай // Історія України. 2003. – № 9. – С.16-17.

УДК 821.161.2Грінченко-2

НАЗВИ ОДЯГУ ТА ПРЕДМЕТІВ ІНТЕР'ЄРУ В ХУДОЖНІХ ТВОРАХ БОРИСА ГРІНЧЕНКА

Григор'єва Ольга Олександрівна

Полтавський національний педагогічний університет імені В.Г. Короленка
(м. Полтава)

Анотація. В статті аналізуються назви предметів одягу та інтер'єру у прозі Бориса Грінченка, визначається їх роль як художнього засобу.

Ключові слова: назви одягу, назви предметів інтер'єру, художній дискурс.

Борис Грінченко – видатний український педагог, етнограф, фольклорист, письменник, перекладач, мовознавець, громадський діяч – залишив по собі величезний спадок, вивчення якого й сьогодні не втратило актуальності. Грінченко найбільш відомий як автор чотиритомного «Словаря української мови». Однак його роль у становленні й розвитку української літературної мови не обмежується цією видатною працею. Борис Грінченко зробив значний внесок у створення теоретичних засад української літературної мови, формування і вдосконалення мовних норм, збагатив науковий, публіцистичний, епістолярний, художній стилі. Через художні твори письменника в літературну мову ввійшло чимало діалектизмів, слів з живої народної мови, що збагатили лексичну систему сучасної авторові мови і донесли до нас колорит народного мовлення першої половини XIX століття.

Об'єктом нашого дослідження стали назви одягу та предметів інтер'єру в художніх творах Бориса Грінченка, позаяк ці лексеми, з одного боку, створюють яскравий національний колорит і збагачують мову живими народними словами, а з іншого – відіграють важливу композиційну роль як засіб характеристики літературних героїв.

Мовознавчий доробок Бориса Грінченка вивчався багатьма дослідниками. Предметом їхньої уваги ставав частіше за все тлумачний словник .

М. Пилинський, О.Тараненко, В. Ващенко, С. Головащук, А. Бурячок, Л. Паламарчук досліджували словник з погляду теоретичних засад і практики його укладання, В. Винник, О. Муромцева, А. Поповський – з погляду загальних тенденцій розвитку української мови першої половини XIX століття. Піддавалася дослідженню і мова художніх творів Бориса Грінченка. Структуру художнього слова письменника вивчали М. Коломієць, М. Возний, К. Глуховцева, діалектизми та іншомовні слова у художніх творах – О. Скорик, І. Муромцев.

Актуальним залишається вивчення окремих лексико-семантичних груп та їхньої ролі в художньому доробку Бориса Грінченка.

Матеріалом для дослідження ми обрали повісті «Серед темної ночі» та «Під тихими вербами», темою яких є зображення українського села на зламі століть.

Село, на думку автора, є природним середовищем для людини. У повістях прослідковується протиставлення села і міста. Працелюбність, щирість селян підкреслюється їхньою зовнішністю, зокрема, вбранням:

«Сільські дівочі вбрання з ясними зеленими, синіми, червоними кольорами, парубочі свити, чумарки, шапки й брилі мішалися з обдертими лахманами нечепурної, загідженої городянської одежі»(1, 212).

Письменник з любов'ю змальовує вбрання селян, називає предмети національного одягу, підкреслює його яскраві кольори на відміну від брудної маси міського одягу.

Одяг у повістях Бориса Грінченка є важливим засобом характеристики героїв. Юна, щира, тендітна Гаїнка і вбрана відповідно.

«Тонка шия вгиналася під разками кольористого намиста й дукачів. Блискучою хвилею спадали вони на високі груди, на білу тонку сорочку з мистецьким вишиванням. Тоненький стан стягав червоний плетений пояс, коліна обнімала картата старосвітська плахта – з зеленими, червоними, синіми, жовтими картами»(1, 330).

Детально змальовує письменник вбрання Зінька – чесного сільського хлопця, небайдужого до долі своїх односельців.

«Він скинув чумарку, щоб не було так душно, і зостався в самій гарно й рясно вишиваній сорочці з тонкого полотна. Відкотний комір злегка обнімав йому загорілу шию» (1, 329).

Автор засуджує селян, які під впливом міста втратили свою самобутність, відвернулися від традицій і звичаїв.

«Зате дивував Микита всіх на вулиці своїм убранням: чоботи «бутілками», штанці-галанці вузенькі, сорочка ситцева червона навипуск, ще й поясом синім з китицями підперезана, а зверху ще й «піджак з іскрою», так він сам його звав, без жакетки й з хати не вийде» (1, 313).

Яскраве святкове вбрання селян підкреслює веселість і красу хлопців та дівчат. *«Як іде в город, то так убереться в сюртука, що пан та й годі! ...Та хоч і на селі»(1, 341).*

«Була неділя і на вулиці вешталось чимало народу. Ішли парубки в святкових чумарках і добрих поясах, погукували на дівчат, а ті,.. проходили вулицею, маючи різноколірними стрічками(1, 163) ...парубки й дівчата танцювали, аж подвір'я гуло, ясноколірні стрічки маяли в повітрі, брязкало намисто на задиханих грудях, а з завітчанних голів падали на землю квітки»(1, 165).

Через вбрання передає письменник і бідність та горе.

«У хаті було нечепурно, сорочки на блідих дітях та на Грицькові були чорні, повимазувані, а Грицькова жилетка – лата на латі» (1, 353).

Національний одяг в Україні завжди мав магічне значення, що знайшло своє відображення у художніх творах Бориса Грінченка.

«Колись було, молодиця, як несе обід орачам, то вбереться, як на Великдень: візьме плахту гарну, розпустить намітку довгу, бо так треба до землі йти. От воно й родило і на вгороді й на полі. А тепер іде молодиця, прости господи, як та росомаха; у самому очіпку, ще і начоси повипускає, а замість плахти задрипана спідниця. Ну, хіба це шана землі? Ну, вона, свята, й гнівається»(1, 336).

Жіноче національне вбрання вказувало на сімейний стан: дівчата носили на голові вінки або стрічки, а заміжні жінки – очіпок.

«Ні, не дівчинка, бо на голові в неї був маленький святковий очіпок»(1, 330), - пише автор про Гаїнку.

Змальовуючи побут селян, Борис Грінченко звертає увагу читача на інтер'єр житла. *«А Денис он цього року до хати приробив ще другу половину - з великою світлицею та з кімнатою. І в світлиці в нього так прибрано, що хоч і станового не сором прийняти: два тапчани, стільці чорним покрашені, по стінах малюнки великі... А вікна в хаті такі, що*

відчиняються, а не відсуваються, і на вікнах завіски теліпаються ситцеві, - зовсім як у панів. І ліжко тут стоїть – високе й широке, на йому аж три перини...»(1, 423). Так описує автор житло Дениса, який будь-що прагнув розбагатіти.

Помешкання Зінька та Гаїнки – типовий інтер'єр української хати, прикрашеної власноруч. «Гаїнка так любила цю хатку, чистенько-чепурненько попримазувану, з квітками й голубами, помальованими синім та червоним на білому комині, з паперовими квітками, з портретами та малюнками по стінах, з маленькою шафою на книжки та з ліжком Зінькового роблива, з старими липовими лавами» (1, 399). Зображення інтер'єру характеризує героїв і водночас доносить до читача відомості про побут українських селян – сучасників Бориса Грінченка. Опис помешкання передає також душевний стан його мешканців: «Демид увійшов у просту, добре йому знайому, світлицю, що звалася в їх пишим ім'ям – вітальня, - тим, що тільки в їй можна було вітати гостей, - уздрів знайомі, помазані білою глиною стіни, кілька стародавніх стільців попід стінами, ще стародавніші два крісла біля столу, канану стару та малюнків кілька по стінах – уздрів це все і почув себе так спокійно» (1, 57). Автор змальовує житло сільської інтелігенції і водночас передає почуття Демида, який повернувся у батьківську хату.

У повістях Бориса Грінченка детально змальований побут українського села першої половини ХІХ століття. Вжиті автором назви національного одягу та предметів інтер'єру являють собою цінний етнографічний матеріал і водночас є яскравим засобом характеристики героїв.

Перелік використаної літератури

1. Грінченко Б. Д. Твори в двох томах. Т.2. Київ : Видавництво АН України, 1963.
2. Пилинський М. М. Словник Бориса Грінченка. Міфи і факти Мовознавство. 1988, № 6. С.26-30.
3. Тараненко О. О. Мовна скарбниця українського народу. Словарь української мови: в 4 т. Київ : Лексикон, 1996.
4. Скрипник П. І. Грінченко Борис Дмитрович. Енциклопедія історії України у 10 т. / редкол. В. А.Смолій та ін. Інститут історії України НАН України. Київ : наукова думка, 2004. Т.2 : Г – Д. С. 206.-518 с.